

Schijnwerper op internationale voorbeelden van kerkgebouwen met alternatief gebruik

Thomas COOMANS

*professor KU Leuven, aan het departement Architectuur van
de faculteit Ingenieurswetenschappen en aan het Raymond
Lemaire International Centre for Conservation (RLICC)*

In de literatuur en het debat omtrent de toekomst van kerkgebouwen worden verscheidene begrippen gehanteerd onder het containerbegrip 'alternatief gebruik'. Naargelang hun vertaling en de context van hun gebruik dekken deze begrippen niet altijd dezelfde realiteit en worden vaak door elkaar gebruikt. Deze lezing beoogt een verduidelijking van zowel de Nederlandstalige als de Franstalige terminologie, enerzijds door het definiëren van de begrippen, en anderzijds door het illustreren met concrete voorbeelden uit het buitenland (Nederland, Québec, Duitsland, Engeland).

De huidige terminologie rond herbestemming van leegstaande en ondergebruikte kerken onderscheidt verschillende scenario's rond twee grote opties:

- Het voortbestaan van een religieus gebruik:
 - › met een nieuwe focus ('heroriëntatie', bv. 'urnenkerk')
 - › met een gemeenschap van een andere religieuze denominatie ('hergebruik')
 - › met verschillende religieuze gemeenschappen ('medegebruik', 'simultaanerk')
 - › gecombineerd met andere bestemming ('nevenbestemming' of 'alternatief medegebruik'). In dit geval kan het gebouw ruimtelijk verdeeld worden ('gedeeld gebruik'), ofwel enkel in de tijd gedeeld worden ('polyvalent').
- Het verdwijnen van het religieus gebruik en het toekennen van een nieuwe bestemming ('herbestemming'), wat bij katholieke kerken een ontwijding impliceert:
 - › privatisering (woning, kantoor, horeca), wat meestal de verdeling van de binnenruimte in een maximum verdiepingen als gevolg heeft
 - › semipubliek gebruik (evenementenzaal, sporthall, en andere activiteiten die niets met de oorspronkelijke functie van het gebouw te maken hebben, maar wel de ruimtelijkheid ervan respecteren)
 - › publiek gebruik met sociocultureel doel (toneelzaal, museum, cultureel centrum, bibliotheek), meestal door de overheid

Het blijkt dat multifunctionele herbestemmingen, met of zonder aanwezigheid van een ruimte voor bezinning of eredienst, meer kans bieden op een duurzame oplossing dan monofunctionele herbestemmingen.